

MÁRCIUSI VÉNEK

Aggatott szőlőfürtök. Golyólyuggatottnak megélt molyette zakók. Sok lázbeszéd. Kevés tett. Egyetlen hőstett: a fegyverletétel; egyetlen épelméjű: Görgey. Öregedem: már per tu vagyok a Fejedelemmel, akinek párizsi kártyabarlangjába Des Grieux, Manon Lescault lovagja jár, valamint a turini remetével (a fiatalabbak kedvéért: tér, kalap, esik rája, kokárd).

„Ha még egyszer azt üzeni, mindnyájunknak el kell menni! Éljen a magyar szabadság, éljen a hazal!”
Tetszenek érteni: ha és még egyszer.
Nem kapkodjuk el a dolgot.
Viam et sanguinem, sed non pecuniam (latinul nem tudók kedvéért: életünket és vérünket, de a pénzünket – soha).

De egyszer azért tettük a dolgunkat (illetve tették az áldozatok): illette őket közkegyházi, honvédelmi, kárpótlási (!) törvény, mely gyönyörű magyar szó! pótolta a kárt, ott ahol nem volt. Van valami hézag? Az megkapja a hézagpótlót! (Lyukat a fejibe.) A lassúdadabb felfogásúak kedvéért: Damjanich szájában égett a szivar, amikor akasztották, és a hóhérsegédek nem mertek hozzányúlni. Noli me tangere. Szellelte a szivarfüst.*

*Jegyzet: A szakorvosok szerint akasztáskor a delikvens defekál és spontán hólyagürítésre kerül sor. Bizonyára igazuk van. De azért – személye válogatja – ember marad.**

**Néha viszont magára marad. És fűtyörészik, mint kisgyermek az erdőben. Hogy ne féljen.

1996. március

Márciusi tüntik

ban például, amikor a június tizenhatodikai tüntetésen a Vörösmarty téren a tömeget körbevették a rendőrök, az emberek elkezdtek skandálni, hogy: „Vettünk nektek Yamahát, vettünk nektek Yamahát”. Aztán, amikor a sajtószabadságért, Nagy Imre rehabilitálásáért, a többpártrendszerért protestálók felé elindultak a rendőrök szájkosárjaikból kimorgó farkaskutyákkal, a Papa német fordítója, Paetzke felemelte a feje fölé a sokkos állapotban lévő palotapincsijét, mire az emberek elkezdtek üvölni: Nekünk is van kutánk! Nekünk is van kutánk! Ezen a tüntetésen történt egyébként, már az örökmécsesnél, hogy Orbán Viktort és Tamás Gáspár Miklóst is bántalmazták a rendőrök, majd az esti híradóban Grósz Károly bejelentette, hogy „nem szeretjük, ha verik a rendőreinket”. A Papám minden tüntetésen elemében érezte magát, és olyan átérzéssel tudta üvölni, hogy „ruszik, haza”, mintha legalábbis közvetlen hatást várt volna szavaitól. (Sokan meg is lepődtek, amikor '91-ben a szamizdat Beszélőről és a demokratikus ellenzékéről faggatták a rádióban, majd a jelenre térve így szólt: „Örülök, hogy most már költészettel, művészetszociológiával foglalkozhatok. A szabadságban a politika a profi politikusok dolga. Elértük végre azt, hogy elvárható: foglalkozzon mindenki azal, amihez ért. Én pedig majd otthon megnézem a híradót és megbeszéllem a feleségemmel.”)

De vissza '90 márciusához. Eszterrel megérkeztünk Amszterdamba, ahol én meglepve láttam, hogy hihetetlen mennyiségű rendőr van mindenütt, és a Rembrandt Pleinen – a coffe-shopok centruma – egy vízgyű mellett pedig vagy két tucat skinheaddel és vagy húsz gegen nazis polót viselő fiatalemberrel vitakoztak a rendőrök. Mint kiderült, a rendőrök tömeges jelenléte a tüntetők védelmét szolgálta, a fasiszták azért vonultak utcára, hogy Hollandiában szigorítsák a menekült-politikát, míg a többnyire egyetemkről verbuválódott ellentüntetők a befogadó, multikulturális országuk mellett fejezték ki szimpátiájukat. Ott láttam életemben először, hogy a polgárok adójából eltartott rendőrséget nem a véleménynyilvánítók szétverésére, hanem az utcára vonulók biztonságáért vezényelik ki.

Amszterdamba egy hétre mentünk eredetileg, de ott ragadtunk bő egy évre. Arra jöttem haza, hogy a nagymamám az ágya alatt estéknként ellenőrzi, nincs-e ott véletlenül egy nyilas legény vagy egy SS-tiszt. Birkenaut megjárt nagymamám hiába próbáltam nyugtatgatni, hogy Csurka ide, vidéki kisgazdászékházba fészkelő skinheadek oda, elképzelhetetlen, hogy a közrendet, a frissen visszanyert demokráciát a náci megzavarják. Nagymamám azonban egyáltalán nem nyugodott meg, utolsó éveit végig szorongással fertőzte meg a sok ostoba protonáci, és amikor a Göncz Árpád kifütyülésekor a tévében meglátta a Parlament előtt lengező Árpád-sávós zászlókat, kis híján szívrohamot kapott. Bár magam akkoriban még nem hittem, hogy a szélsőjobb a politikát meghatározóan befolyásolhatja, végtelenül rühelltem, hogy idős emberek sebeit tépik fel. Ekkortájt mesélte a nagymamám, hogy '56. október 23-án a Bimbó útról lefelé sétálva, amikor a Mártírok

útján meglátták a tüntető fiatalokat, a nagyapám büszkén kiáltott fel: hiszen ezek az én tanítványaim!, és csatlakoztak hozzájuk. Majd a Bem téren arra lettek figyelmesek, hogy mind többen ezt skandálják: „berger, berger, Schossberger/minden zsidó gazember”. A történetet erős kétkedéssel fogadtam, és amikor később több, a forradalom után börtönben ült idősebb barátom hitelt adott a históriának, még jobban letörtem. Valamiképp egész gyerekkoromban sokat szomorkodtam azon, hogy nem élhettem a forradalomban, és bár általában nem szerettem a fekete-fehér történeteket, '56-ot sokáig tündérmesének szerettem volna látni. Bár persze árnyaltan, a negatív kilengésekkel együtt is gyönyörű a magyar forradalom története. A megértéséhez Déry híres novelláján kívül **Eörsi István: Emlékezés a régi szép időkre** című munkája ad élvezetesen megírt adalékokat.

Mostanra sikerült megutálnom a tüntetéseket, legutóbb a kisfiammal sétáltam az Andrássy úton, amikor a múzeumnak nevezett intézmény előtt páran rossz arccal néztek ránk, a kisfiam elpityeredett.

De szerencsére nem baj, hogy már utódom a tüntetéseket, mert biztosra veszem: most már sose lesz olyan idő Magyarországon, amikor a demokrácia védelmében kell tüntetni.

Petri Lukács Ádám

